

**KOTOUTUMISEN EDISTÄMISEN PALVELUIDEN JAKAUTUMINEN
KUNNISSA JA HYVINVOINTIALUEILLA**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus

kevät 2022

Hanna Mäkinen

Sosionomikoulutus

Tiivistelmä

Tekijä Hanna Mäkinen

Vuosi 2022

Työn nimi Kotoutumisen edistämisen palveluiden jakautuminen kunnissa ja hyvinvointialueilla

Ohjaaja Anne Murtonen

Opinnäytteen tarkoitus oli kartoittaa millaisia organisaatorakenteita kotoutumisen edistämisen palveluissa on eri kunnissa ennen hyvinvointialueiden työskentelyn alkamista ja millaisia ajatuksia kunnissa on tulevaisuuden palveluiden suhteen. Hyvinvointialueet aloittavat työskentelynsä vuoden 2023 alussa ja hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle siirtyvät kaikki sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Kotoutumislakia uudistetaan opinnäytetyön kirjoittamishetkellä ja vastuu kotoutumisen edistämisen palveluista jää kunnille. Kotoutumisen edistämisen palvelut jaetaan karkeasti kahteen osa-alueeseen: Pakolaisten vastaanottoon sekä maahanmuuttajien yleiseen ohjaukseen ja neuvontaan.

Tietoperustassa käsitellään kotoutumiseen, pakolaisuuteen, turvapaikanhakuun ja maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä. Myös kuntaorganisaatioon ja hyvinvointialueisiin liittyviä käsitteitä selvennetään. Tutkimus on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna. Haastatteluun osallistui kolme haastateltavaa kolmesta eri kunnasta. Haastattelujen aineisto litteroitiin ja teemoiteltiin analyysiä varten.

Tuloksissa selvisi, että kaikissa haastatelluissa kunnissa kotoutumisen edistämisen palvelut kuuluivat samaan organisaatioon aikuissosiaalityön kanssa. Kaikki haastateltavat kokivat tekevänsä vaativaa sosiaalityötä pakolaistaustaisten kanssa. Yleistä maahanmuuttajien neuvontatyötä tarjottiin näissä kunnissa joko erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden puolesta tai hanketyönä. Sosiaalipalveluiden siirtyessä hyvinvointialueelle, pohdintaa herättivät kuntaan jäävien työntekijöiden ammatillisen osaamisen vaatimukset, rahoitukseen liittyvät kysymykset sekä erityisesti monenlaiset yhteistyöhön, järjestelmiin ja asiakkaiden palvelupolkuihin liittyvät ajatukset.

Opinnäytteen tilaajana toimi Hämeenlinnan kaupungin kotoutumisen edistämisen palveluiden yksikkö.

Avainsanat Kotoutuminen, kotouttaminen, pakolaisuus, sosiaalityö, hyvinvointialue

Sivut 37 sivua ja liitteitä 1 sivu

Degree programme of Social Services

Author Hanna Mäkinen

Subject The services promoting immigrant integration between the municipalities and the wellbeing services counties.

Supervisors Anne Murtonen

Abstract

Year 2022

The aim of this thesis was to find out what kind of organizational structures there is in the municipal services regarding the promotion of immigrant integration before the wellbeing services counties start their working and what kind of thoughts the municipalities have regarding about the services in future. The wellbeing services counties start their working at the beginning of year 2023 and all social and health services will be transferred to the responsibility of the wellbeing services counties. Act on the Promotion of Immigrant Integration is currently in reform and in the future the responsibility of services regarding to promotion of immigrant integration will remain with the municipalities. Immigrant integration services are roughly divided into two parts: reception of refugees and general guidance for immigrants.

In theory basis, the concepts of integration, refugee, asylum and immigration are dealt with. Also the concepts related to the municipal organization and the wellbeing services counties are clarified. The research is a qualitative study conducted as a semi-structured interview. Three interviewees from three municipalities participated in the interview. The material of the interviews was transcribed and themed for analysis.

The results showed that in all these municipalities, services of promotion of immigrant integration belonged to the same organization as adult social work. All interviewees brought out that they are doing demanding social work with refugees. General guidance for immigrants in these municipalities was organized either on behalf of third sector actors or on behalf of public projects. As social services move into the responsibility of wellbeing services counties the main questions connect the requirements for the professional competence of the employees remaining in the municipality, issues related to financing and especially various thoughts related to cooperation, information systems and service paths recording to immigrant integration services.

The thesis was commissioned by the services promoting immigrant integration in the city of Hämeenlinna.

Keywords Integration, refugee, social work, the wellbeing services counties

Pages 37 pages and appendices 1 page

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytteen tietoperusta.....	3
2.1	Kotoutumisen käsitteet.....	3
2.1.1	Maahanmuutto, pakolaisuus ja turvapaikanhaku käsitteinä	4
2.1.2	Oleskeluluvat ja kansalaisuus.....	7
2.2	Sote-uudistus ja hyvinvointialueet.....	8
2.3	Kotoutumislaki muutoksessa	9
2.4	Kunnan kotouttamisohjelma	11
3	Tutkimussuunnitelma ja tutkimuksen toteutuminen	12
3.1	Muita aiheesta tehtyjä tutkimuksia	12
3.2	Puolistrukturoitu haastattelu laadullisena menetelmänä	14
3.3	Haastattelun kulku	15
3.4	Tutkimuksen eettisyys.....	17
3.5	Kerätyn aineiston hallinta, käsittely ja analyysi	19
4	Tulokset	21
4.1	Nykyhetken organisaatorakenteet kotoutumisen edistämisen palveluissa .	22
4.2	Kotoutumisen edistämisen palveluiden tulevaisuus hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa	23
4.2.1	Kunnan palvelut ja organisaatiot hyvinvointialueen aloitettua toimintansa	24
4.2.2	Kuntaan jäävien kotoutumispalveluiden ammatilliset osaamisvaatimukset.....	26
4.2.3	Mahdollisuudet ja karikot muutoksen keskellä	27
5	Johtopäätökset	31
6	Lopuksi.....	33
	Lähteet.....	35

Liitteet

Liite 1	Aineistohallintasuunnitelma
---------	-----------------------------

1 Johdanto

”...kotoutuminen ja kotoutumisen edistäminen on moniammatillista työtä.” Näin tiivisti eräs haastateltava kotoutumisen ammatillisen näkökulman. Kotoutumisen ja kotouttamisen kenttä on murroksessa, sillä tämän opinnäytetyön kirjoittamisen hetkellä kotoutumisen edistämisen palvelut ovat monessa kunnassa sosiaali- ja terveystoimen alaisia palveluita ja toimintansa aloittavien hyvinvointialueiden myötä organisaatorakenteeseen tulee väistämättömiä muutoksia lähes kaikissa kunnissa. Kotoutumislakia (1386/2010) uudistetaan parhaillaan ja kotoutumisen edistämisen palvelut tulevat jäämään kuntien järjestämisvastuulle sosiaalialan palveluiden siirtyessä hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle.

Opinnäytteen aiheena on kotoutumisen edistämisen palveluiden jakautuminen kunnissa ja hyvinvointialueilla. Tilaajana toimii Hämeenlinnan kaupungin kotoutumisen edistämisen palvelut. Opinnäytteen tarkoituksena on kartoittaa, miten eri kunnissa opinnäytetyön kirjoittamisen hetkellä kotoutumisen edistämisen palveluita järjestetään ja mitä ajatuksia näissä kunnissa on kotoutumisen edistämisen palveluiden järjestämisestä hyvinvointialueiden työskentelyn alkaessa vuoden 2023 alussa. Tavoitteena on luoda laajempaa kuvaa niistä ajatuksista, joita kotoutumisen edistämisen palveluissa pohditaan liittyen työhön hyvinvointialueiden ja kuntien palveluiden kesken. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat: Miten opinnäytetyön kirjoittamishetkellä kotoutumisen edistämisen palvelut sijoittuvat kuntien organisaatiossa? Mitä ajatuksia kunnissa on yhteistyön, ammatillisen osaamisen, resurssien ja organisaation suhteen kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ja sosiaalityön palvelut siirtyvät hyvinvointialueen järjestämisvastuulle?

Kotoutumisen edistämisen palvelut jakautuvat karkeasti kahteen osa-alueeseen: pakolaisten vastaanottotyöhön ja maahanmuuttajien yleisiin ohjaus- ja neuvontapalveluihin.

Hämeenlinnan kaupungilla kotoutumisen edistämisen palvelut kuuluvat osaksi sosiaalisen tuen palveluita yhdessä kuntouttavan työtoiminnan ja työikäisten palveluiden kanssa (Tauro, 2021). Kokonaisuutena nämä kuuluvat sosiaali- ja terveyspalveluiden joukkoon, sosiaali- ja terveyslautakunnan hallinnon alle (Hämeenlinnan kaupunki, 2021b). Kotoutumisen edistämisen palvelut jakautuvat maahanmuuttoinfoon (eli yleiseen maahanmuuttotyöhön)

sekä pakolaisten vastaanottoon, joka tarjoaa alkuvaiheen kotoutumisajan sosiaali- ja terveyspalveluita pakolaistaustaisille (Tauro, 2021).

Pakolaisten vastaanoton tiimi on moniammatillinen ja tiimissä työskentelee sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia, perhetyönohjaaja, sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, asiakaspalveluneuvoja ja palvelusihteri. Alkuvaiheen palvelut on tarkoitettu kansainvälisen suojelun asemassa oleville kotoutujille sekä kiireellisen ja välttämättömän sosiaalihuollon osalta luvatta maassa oleville. Maahanmuuttajatyön tiimissä työskentelee sosiaaliohjaaja ja opastajia, tiimin vastuulla on Maahanmuuttoinfo, MyIntegration-verkkoalusta sekä Paavo-toiminta. Tiimien lisäksi hallinnosta, taloudesta, kehittämisestä ja suunnittelusta vastaa kotoutumisen edistämisen palvelujen johtoryhmä. (Hämeenlinnan kaupunki, 2021a)

Kuvassa 1 esitellään Hämeenlinnan kotoutumisen edistämisen palvelun sijoittuminen kuntarakenteeseen ja kotoutumisen edistämisen palveluiden eri toiminnot.

Ajatus opinnäytetyöstä nousi tilaajan taholta syksyllä 2021. Aihe on ajankohtainen ja vastaa työelämän tarpeisiin. Aiheen ajankohtaisuudesta ja työelämälähtöisyydestä kertoo myös kuntien edustajien kiinnostus osallistua opinnäytetyöhöni.

Kuva 1. Kotoutumisen edistämisen palvelu Hämeenlinnassa (Tauro, 2021).

Kotoutumisen edistämisen palvelu

2 Opinnäytteen tietoperusta

Opinnäytteen teoreettinen tausta muodostuu kotoutumiseen liittyvistä käsitteistä kuten pakolaisuudesta, maahanmuuttotyöstä, kotoutumisesta ja kotouttamisesta. Näitä käsitteitä esitellään lisää omissa alaluvuissaan. Lisäksi kuntahallinnon käsitteistö ja organisaatorakenne yhdessä tulevien hyvinvointialueiden käsitteistöön liittyen on olennaisessa roolissa. Tekstissä avataan näitä käsitteitä ja rakenteita sekä yleisesti että tilaajan eli Hämeenlinnan kaupungin kotoutumisen edistämisen palveluiden kautta.

2.1 Kotoutumisen käsitteet

Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotouttamispolitiikan ja kotouttamislainsäädännön sekä kotoutumispalvelujen kehittämisestä suunnittelusta ja ohjauksesta sekä ennakkoinnista (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.-b). Kotouttamispolitiikan tavoitteita ovat maahanmuuttajaperheiden tukeminen, aikuisten maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen, maahanmuuttajien kuntalaiseksi asettuminen, kansainvälistä suojelua saavien sujuva ja hallittu ohjautuminen kuntiin, hyvä yhteistyö valtion ja kuntien välillä sekä kansalaisyhteiskunnan sitominen mukaan kotouttamistyöhön. (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.-a)

Laki kotoutumisen edistämisestä kuvaa ”kotoutumisella maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen” (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 3). Kotoutumisen osaamiskeskus määrittelee kotoutumisen maahanmuuttajan yksilölliseksi prosessiksi, jossa oleellista on maahanmuuttajan vuorovaikutus yhteiskunnan kanssa. Prosessin aikana maahanmuuttajan osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo lisääntyvät. (Kotoutumisen osaamiskeskus, n.d.-a)

Kotouttaminen taas nähdään viranomaisten toimenpiteenä: ”Tässä laissa tarkoitetaan kotouttamisella kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla” (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 § 3). Laki

kotoutumisen edistämisestä mainitsee toisessa luvussa maahanmuuttajien kotoutumista edistäviksi toimenpiteiksi perustiedon suomalaisesta yhteiskunnasta, ohjauksen ja neuvonnan, alkukartoituksen, kotoutumissuunnitelman ja sen seurannan ja tarkistamisen, kotoutumiskoulutuksen, omaehtoisen opiskelun tukemisen sekä muut kotoutumista tukevat palvelut ja toimenpiteet. Lisäksi mainitaan erikseen ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuesta ja asumisesta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010).

Laissa kotoutumisen edistämisestä mainitaan, että oikeus kotoutumissuunnitelmaan on työttömillä työnhakijoilla ja toimeentulotukeen oikeutetuilla maahanmuuttajilla. Kotoutumissuunnitelma voidaan laatia myös muulle maahanmuuttajalle, jos alkukartoituksessa niin arvioidaan. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on voimassa enintään yhden vuoden ja kaikkiaan kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava aika on kolme vuotta. Erityisestä syystä aikaa voidaan pidentää enintään kahdella vuodella, esimerkiksi sairauden, vamman, vanhempainvapaa tai muun näihin verrattavissa olevan syyn vuoksi. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010) Kunta ja TE-palvelut laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttaneen kanssa, joskin perustellusti kotoutumissuunnitelman voi tehdä vain kunta yhdessä maahanmuuttajan kanssa, mikäli maahanmuuttaneella ei ole velvollisuutta ilmoittautua työnhakijaksi tai toisaalta kotoutumissuunnitelman voi tehdä vain TE-palvelut yhdessä maahanmuuttaneen kanssa mikäli maahanmuuttaneella ei ole tarvetta sosiaalipalveluihin. (Kotoutumisen osaamiskeskus, n.d.-b)

2.1.1 Maahanmuutto, pakolaisuus ja turvapaikanhaku käsitteinä

Hämeenlinnan kaupungin kotouttamisohjelma mainitsee maahanmuuttajan olevan yleiskäsite, jolla tarkoitetaan maasta toiseen muuttanutta henkilöä (Hämeenlinnan kaupunki, 2021a). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmä laajentaa käsitettä, sen mukaan maahanmuuttajalla tarkoitetaan yleensä ulkomailla syntynyttä henkilöä, myös käsitteet vieraskielinen ja ulkomaalaistaustainen viittaavat eri perustein Suomeen muuttaneisiin. Perusteita voivat olla esimerkiksi perhesyyt, työ, opiskelu tai pakolaisuus. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2021) Ulkomaalaislaki määrittelee ulkomaalaiseksi henkilön, joka ei ole Suomen kansalainen (Ulkomaalaislaki 301/2004 § 3).

Ulkomaalaistaustaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka kumpikin vanhempi tai ainut tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla tai ulkomailla syntynyt henkilö, jonka vanhemmista ei ole tietoa väestötietojärjestelmässä. Suomalaistaustaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka vähintään toinen vanhempi on syntynyt Suomessa. Vieraskielisellä tarkoitetaan henkilöä, jonka äidinkieli on joku muu kuin suomi, ruotsi tai saame. (Tilastokeskus, n.d.)

YK:n pakolaisjärjestö UNHCR määrittelee pakolaisten olevan sotaa, konfliktia, väkivaltaa vainoa tai ihmisoikeusrikkomuksia pakenevia ihmisiä (UNHCR Suomi, n.d.). YK:n pakolaisten oikeusasemaa koskevassa yleissopimuksessa määritellään pakolainen henkilöksi,

jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan; tai joka olematta minkään maan kansalainen oleskelee entisen pysyvän asuinmaansa ulkopuolella ja edellä mainittujen seikkojen tähden on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968).

Kiintiöpakolainen on UNHCR:n pakolaisstatuksen saanut tai muu kansainvälisen suojelun tarpeessa oleva, toisesta maasta uudelleen sijoitusta varten Suomeen tuleva henkilö. Kiintiö perustuu eduskunnan päätökseen, joka tehdään valtion talousarvion yhteydessä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021)

Turvapaikkaa haetaan Suomessa henkilökohtaisesti poliisin tai rajatarkastusviranomaisen luona (Maahanmuuttovirasto, n.d.-d). Turvapaikalla tarkoitetaan pakolaiselle turvapaikkamenettelyssä myönnettävää oleskelulupaa (Ulkomaalaislaki 301/2004 § 3). Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee vieraasta valtiosta turvapaikkaa. Turvapaikka on kansainvälisen suojelun tarpeeseen perustuva oleskelulupa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2021). Kuva 1 havainnollistaa turvapaikanhakuprosessia aikuisen turvapaikanhakijan kannalta.

Kuva 1. Turvapaikan hakeminen. (Maahanmuuttovirasto, 2021).

Jos turvapaikanhakija saa myönteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa, hän siirtyy maahanmuuttoviraston asiakkaasta eli vastaanottokeskuksesta kuntapaikalle. Kuntapaikka tarkoittaa, että asiakas saa kunnasta asunnon, siirtyy kunnan asukkaaksi ja saa maahanmuuttajille tarjottavia kotoutumispalveluita. Kiintiöpakolaisina maahan tulleille järjestetään kuntapaikka ja asunto valmiiksi ennen Suomeen muuttoa.

(Maahanmuuttovirasto, n.d.-e)

2.1.2 Oleskeluluvat ja kansalaisuus

Maahanmuuttovirasto myöntää ja peruuttaa oleskeluluvan (Ulkomaalaislaki 301/2004). Oleskelulupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Oleskelulupatyyppejä on neljä: Tilapäinen oleskelulupa merkitään kirjaintunnuksella B ja jatkuva oleskelulupa kirjaintunnuksella A. Pysyvän oleskeluluvan kirjaintunnus on P ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskeluluvan kirjaintunnus on P-EU tai P-EY. (Maahanmuuttovirasto, n.d.-a)

Oleskeluluvan voimassaoloajaksi annetaan oleskelulupakortti, joka on voimassa enintään viisi vuotta (Ulkomaalaislaki 301/2004 § 33a). Perheenyhdistämisellä tarkoitetaan sitä, että Suomeen oleskeluluvan saaneen henkilön perheenjäsenet voivat hakea oleskelulupaa Suomeen perhesiteeseen vedoten. Suomessa asuvasta henkilöstä käytetään termiä perheenkokoaja ja tavallisesti oleskeluluvan myöntäminen perhesiteen perusteella edellyttää, että hakijan toimentulo Suomessa on turvattu esimerkiksi perheenkokoajan palkkatuloilla. Toimeentuloedellytyksestä voidaan poiketa tietyin edellytyksin esimerkiksi pakolaisaseman saaneiden ulkomaalaisten perheenjäsenten ja ilman huoltajaa tulleiden kansainvälistä suojelua saaneiden alaikäisten perheenyhdistämistapauksissa. (Maahanmuuttovirasto, n.d.-b)

Suomen kansalaisuudesta säädetään Suomen perustuslaissa ja kansalaisuuslaissa (Suomen perustuslaki 731/1999; Kansalaisuuslaki 359/2003). Yleensä lapsi saa vanhempiansa kautta Suomen kansalaisuuden (periytymisperiaate) (Maahanmuuttovirasto, n.d.-c).

Ulkomaalaiselle myönnetään hakemuksesta Suomen kansalaisuus, jos hän on täyttänyt 18 vuotta tai sitä ennen avioitunut, hänen asuntonsa ja kotinsa on ollut Suomessa yhtäjaksoisesti viimeiset kuusi vuotta tai yhteensä kahdeksan vuotta, joista viimeksi kuluneet kaksi vuotta keskeytyksettä, hän ei ole syyllistynyt rangaistavaan tekoon eikä häntä ole määrätty lähestymiskieltoon, hän ei ole laiminlyönyt elatusvelvollisuuttaan tai julkisoikeudellisia maksuvelvoitteitaan, hän pystyy luotettavasti selvittämään, miten hän saa toimeentulonsa ja hänellä on suomen tai ruotsin kielen tyydyttävä suullinen tai kirjallinen taito (tai vastaavan tasoinen suomalaisen viittomakielen taito) (Kansalaisuuslaki 359/2003 § 13). Kansalaisuuden hakijalta edellytetään siis luotettavasti selvitettyä henkilöllisyyttä, täysi-

ikäisyyttä, riittävää asumisaikaa Suomessa, nuhteettomuutta, riittävää kielitaitoa sekä selvitystä toimentulosta (Sisäministeriö, n.d.).

2.2 Sote-uudistus ja hyvinvointialueet

Soteuudistus on ollut esillä keskustelussa jo useamman vuoden, aina valmistelustaan lähtien. Soteuudistuksessa vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyy vuoden 2023 alusta kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle (Soteuudistus.fi, n.d.). Hyvinvointialueet muodostetaan pääosin nykyisen maakuntajaon pohjalta, poikkeuksena Uudenmaan maakunta, joka jakautuu neljään eri hyvinvointialueeseen. Lisäksi Helsingin kaupunki on jatkossakin oma palvelunjärjestäjänsä. Hyvinvointialue on kunnista ja valtiosta erillinen julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto. (Soteuudistus.fi, n.d.) Ylintä päätösvaltaa hyvinvointialueen asioissa käyttää aluevaltuusto (Vaalit.fi, n.d.).

Aluevaltuustoissa päätetään talousarviosta- ja suunnitelmasta, jäsenten valitsemisesta toimielimiin, palvelustrategiasta ja palvelutasosta (Soteuudistus.fi, n.d.). Aluevaltuuston jäsenet ja varajäsenet valitaan vaaleilla. Toimikausi on neljä vuotta. Ensimmäiset vaalit järjestettiin 23.1.2022, jatkossa aluevaalit toimitetaan samanaikaisesti kuntavaalien kanssa vuodesta 2025 lähtien. (Vaalit.fi, n.d.) Aluevaltuustot aloittivat ensimmäisen toimikautensa 1.3.2022 (Soteuudistus.fi, n.d.).

Uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua. Painopiste on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä, tavoitteena on perus- ja erityistason palveluiden yhteensopivuus ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palveluiden saumattomuus. (Soteuudistus.fi, n.d.)

2.3 Kotoutumislaki muutoksessa

Laissa kotoutumisen edistämisestä mainitaan, että ”valtioneuvosto päättää kotouttamisen kehittämistä laatimalla kotouttamisen tavoitteet sisältävän kotouttamisohjelman neljäksi vuodeksi kerrallaan” (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/ 2010 § 34). Tällä hetkellä valtion kotouttamisohjelman korvaa eduskunnalle keväällä 2021 annettu selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (Kotoutumisen osaamiskeskus, n.d.-c).

Neuvotteleva virkamies Paula Karjalainen työ- ja elinkeinoministeriön työvoiman maahanmuutto- ja kotouttamisyksiköstä esitteli Kuntaliiton webinaarissa 30.11.2021 kotoutumislain uudistamisen tavoitteita. Uuden lain tavoitteena on vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyttä sekä työvoiman ulkopuolelta tulevien maahanmuuttajien kotoutumista ja erityisesti maahanmuuttajanaisten kiinnittymistä yhteiskuntaan. Tavoitteena on myös edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää eri toimijoiden rooleja, vahvistaa monialaista yhteistyötä sekä päivittää kotoutumislakia vastaamaan muutostarpeisiin, jotka johtuvat viranomaistehtävien siirtämisestä hyvinvointialueelle. (Karjalainen, 2021)

Uuden kotoutumislain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2024 lopussa, jolloin kunnilla on kokonaisvastuu kotoutumispalveluiden koordinoimisesta ja kotoutujan palvelutarpeen kokonaisvaltaisesta arvioinnista. Mikäli kunnan kotoutumispalvelut on ennen hyvinvointialueiden toiminnan alkamista organisoitu osaksi sosiaalipalveluita, tulee kunnan uudistaa kotoutumislain mukaisten palvelujen järjestäminen työvoiman ulkopuolella olevien asiakkaiden osalta jo 1.1.2023, eli hyvinvointialueiden aloittaessa työskentelynsä. Joissain kunnissa on jo oma asiakkuudenhallintajärjestelmä työvoiman ulkopuolella olevien kotoutuja-asiakkaiden palveluita varten, mutta työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt myös oman selvityksen liittyen mahdolliseen asiakkuudenhallintajärjestelmään. Yhtenä kysymyksenä on myös henkilötietojen siirtyminen esimerkiksi Kelalta kunnissa kotoutumissuunnitelmista vastaaville henkilöille tavoittamista ja palveluihin ohjaamista ajatellen. (Karjalainen, 2021)

Kotoutumislain uudistamiseen liittyy myös työllisyyspalveluiden siirto paikallistasolle, uudistuksen myötä vastuu työttömien kotoutuja-asiakkaiden kotoutumisesta siirtyy kunnille. Työttömien työnhakijoiden kotoutumisen edistäminen kytkeytyisi kuitenkin jatkossakin työvoimapalveluihin. Myös tuleva sote-uudistus vaikuttaa, tulevassa kotoutumislaisissa tulee säätää hyvinvointialueiden tehtävistä kotoutumisen edistämisessä. Myös pohjoismaisella työvoimapalvelumallilla on vaikutusta maahanmuuttajien asiakasprosesseihin TE-palveluissa, mikä tulee huomioida kotoutumislain valmistelussa, samoin kuin monialaisten työllistämistä edistävien palveluiden lainsäädännön uudistus. (Karjalainen, 2021)

Lakivalmisteluun liittyen myös eduskunnalta on tullut esitys kotoutumisen tehostamisesta ja nopeuttamisesta. Edellytyksenä on, että kotoutumisaikaa tulisi lyhentää yhteen vuoteen. Työ- ja elinkeinoministeriö on selonteossaan tehnyt vastaesityksen, että kotoutumisaika jatkossa olisi maksimissaan kaksi vuotta ja tietyissä tilanteissa kotoutumisaikaa voitaisiin pidentää. Myös naisten kotoutumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja kotona lapsia hoitavien tavoittaminen on oleellista. (Karjalainen, 2021)

Jatkossakin kunta päättäisi pakolaisten vastaanotosta ja koordinoisi palveluja, mukaan lukien asumista ja alkuvaiheen palveluja. Kunnan vastuulla olisi kotoutumislain mukainen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelman laatiminen, kansainvälistä suojelua saavat henkilöt ohjattaisiin aina sosiaalihuoltolain mukaiseen palvelutarpeen arviointiin. Yhteistyön hyvinvointialueen kanssa on oltava tehokasta, jotta kansainvälistä suojelua saavien hyvinvointia, toimintakykyä ja osallisuutta voidaan tukea moniammatillisesti. (Karjalainen, 2021)

Rahoitukseen liittyviä linjauksia ei ole vielä lakivalmistelussa päätetty. Tavoitteena on kuitenkin yksikertaistaa pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä maksettavien korvausten järjestelmää, esimerkiksi laskennallisina korvauksina. Rahoitukseen liittyy myös keskustelu kustannusten jakamisesta kuntien ja hyvinvointialueiden välillä kotoutumisen edistämisen suhteen. (Karjalainen, 2021)

2.4 Kunnan kotouttamisohjelma

Laissa kotoutumisen edistämisestä säädetään myös kunnan tehtävistä osana kotouttamista. Pykälässä 29 mainitaan, että

Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille tässä laissa tarkoitettut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa. Lisäksi kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010 §29)

Hämeenlinnan kaupungin kotoutumisohjelma on laadittu vuosille 2021-2025. Ohjelmassa esitellään kotoutumista, Hämeenlinnan kotoutujia, kotoutumisen strategioita, rahoitusta, tavoitteita ja arviointia sekä eri toimialojen suhdetta kotoutumiseen. (Hämeenlinnan kaupunki, 2021a) Kotouttamisohjelman tavoitteena on ”toimia kotoutumisen edistämisen käsikirjana Hämeenlinnan poliittisille päättäjille, virkamiehille ja kuntalaisille, tuottaa yhteistyössä tietoa ja välineitä edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja Hämeenlinnan hyviä väestösuhteita, tuottaa käyttökelpoista tietoa ja välineistöä hallinnon ja käytännön arkeen, valtavirtaistaa kotoutumista edistävää työtä helpottaa palvelujen ja toiminnan järjestämistä maahanmuuttajien tarpeet huomioon ottaen, helpottaa kotoutumisen edistämisen seuranta ja arviointia ohjelman voimassaoloaikana sekä toimia strategisen ohjauksen välineenä” (Hämeenlinnan kaupunki, 2021a)

3 Tutkimussuunnitelma ja tutkimuksen toteutuminen

Opinnäytteen tarkoitus oli selvittää, miten kotoutumisen edistämisen palvelut eli pakolaisten vastaanottotyö sekä yleinen maahanmuuttotyö jakautuvat kuntien eri hallinnonaloilla nyt ja hyvinvointialueiden aloitettua työskentelynsä.

Tarkoitus oli saada lisätietoa muualta Suomesta siitä, miten kotoutumisen palvelut eri kuntien organisaatorakenteissa sijoittuvat. Samalla tarkoitus oli katsoa tulevaisuuteen ja selvittää samoista kunnista ajatuksia miten kotoutumisen palvelut jatkossa voisivat jakautua kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Tavoitteena oli luoda laajempaa kuvaa niistä ajatuksista, joita kotoutumisen edistämisen palveluissa pohditaan liittyen työhön hyvinvointialueiden ja kuntien palveluiden kesken.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat: Miten opinnäytetyön kirjoittamishetkellä kotoutumisen edistämisen palvelut sijoittuvat kuntien organisaatiossa? Mitä ajatuksia kunnissa on yhteistyön, ammatillisen osaamisen, resurssien ja organisaation suhteen kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ja sosiaalityön palvelut siirtyvät hyvinvointialueen järjestämisvastuulle?

Haastateltavina olivat suurten ja keskisuurten kaupunkien kotoutumisen edistämisen palveluiden edustajia. Tutkimusmenetelmänä oli puolistrukturoitu haastattelu. Otoksen laajuudeksi määriteltiin 3–5 kuntaa ja vastaajia oli kolme, kolmesta eri kunnasta. Yksi kunta olisi ollut kiinnostunut osallistumaan, mutta aikataulusyistä haastattelua ei pystytty toteuttamaan.

3.1 Muita aiheesta tehtyjä tutkimuksia

Pakolaisuuteen, kotoutumiseen ja maahanmuuttajuuteen liittyen on tehty Theseuksen haun mukaan yli kaksi tuhatta opinnäytetyötä. Haulla ”pakolai* kotout* maahanmuut*” löytyi 2073 viitettä lukupäivänä 13.1.2022. Suurin osa tutkimuksista liittyy erilaisiin ryhmätoimintoihin, vastaanottokeskusten toimintaan tai varhaiskasvatuksen tai terveydenhuollon avuksi luotuihin oppaisiin. Vastaavaa tutkimusta tai aihepiiriä kuin tämä

tutkimus ei hakusanoilla löytynyt Theseuksesta. Tietokantahaut yliopistojen tietokantoihin eivät tuottaneet tulosta, tehdyt tutkimukset koskettivat kotoutumista maahanmuuttajien näkökulmasta yksilönä. Siksi tähän on koottu kourallinen AMK ja YAMK-opinnäytteitä, jotka koskettavat samankaltaisia teemoja kuin työtetty opinnäyte.

Hilkka Mäntymäki (2015) on sosionomin YAMK-opinnäytetyössään tutkinut Rovaniemen kaupungin tarjoamaa palveluohjausta kiintiöpakolaisille kotouttamisen alkuvaiheessa. Työssä käsitellään asiakkaiden kokemusten lisäksi myös organisaatiota ja verkostoja. Myös Päivi Saloviin (2011) on sosiaali- ja terveysalan YAMK-opinnäytetyössään kuvannut maahanmuuttajatyön ns. Mikkelin mallia prosessinomaisesti. Työn valmistumisesta on jo aikaa, mutta työssä kuvataan maahanmuuttajatyön organisaatiota ja verkostoa laajasti.

Tahir Shnyar (2021) on sosionomin AMK-opinnäytetyössään tutkinut itsenäisesti asuvien nuorten maahanmuuttajataustaisten aikuisten kokemuksia sosiaalisesta tuesta. Työ ei kaikilta osin liity tämän tutkimuksen teemoihin, mutta kotoutumisen kokemukset liittyen uuden kotoutumislain ja etenkin kotoutumisajan suunniteltuun lyhentämiseen liittyen, ovat mielenkiintoista ja ajankohtaista taustainformaatiota ilmiön ymmärtämiseksi.

Minna Tuominen (2021) on sosionomin YAMK-opinnäytetyössään tutkinut korkeakoulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumisen edistämistä. Työssä on työelämäyhteytenä ollut Helsingin ja Uudenmaan te-toimistot sekä kunnan työllisyyspalveluita. Tämäkään tutkimus ei suoranaisesti liity tutkimuksen teemoihin, mutta yhtä aikaa kotoutumislain uudistumisen kanssa valmistellaan työllisyyspalveluiden siirtymistä kuntaan. Työllisyyden teemat ovat vahvasti läsnä kun puhutaan kotoutumisesta ja kotouttamisesta, onhan yhtenä kotoutumislain uudistamisen tavoitteena nimenomaan vahvistaa maahanmuuttajien työllisyyttä ja erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajanaisten kiinnittymistä yhteiskuntaan.

Jenni Karhunen (2019) on sosionomi YAMK-opinnäytetyössään tutkinut miten maahanmuuttajien osallisuus ja toimijuus näkyvät Keski-Uudenmaan kuntien (ns. KUUMA-kunnat) kotouttamisohjelmissa. Saatua tietoa on hyödynnetty Nurmijärven kunnan kotouttamisohjelman kehittämisessä. Samoissa teemoissa on liikkunut Hanna-Maija Kakko

(2020), jonka sosiaali ja terveysalan YAMK-opinnäytetyössä on laadittu kotouttamisohjelma Vaasan kaupungille vuosiksi 2019-2022.

Anastasia Aalto (2019) on liiketalouden AMK-opinnäytetyössään tutkinut pakolaisten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan erityisesti ulkomaalaisen henkilökortin näkökulmasta. Työ on virkistävä tuulahdus liiketalouden puolelta, valtaosa muista hakutuloksista on sosiaali- ja terveysalan tutkimuksia.

3.2 Puolistrukturoitu haastattelu laadullisena menetelmänä

Eskolan ja Suorannan (2000, s. 85) mukaan haastattelu on Suomen yleisin tapa kerätä tietoa. Yksinkertaistettuna haastattelu on vuorovaikutustilanne, jossa haastateltava esittää kysymyksiä haastateltavalle (Suoranta & Eskola, 2000, s. 85). Haastattelu voidaan jakaa eri tyyppeihin. Strukturoidulle haastattelulle eli lomakehaastattelulle ominaista on kysymysten muotoilu ja järjestys sekä vastausvaihtoehdot, jotka ovat kaikille haastateltaville samat. Puolistrukturoidussa haastattelussa taas kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastaaja voi vastata omin sanoin. Teemahaastattelussa teemat on etukäteen päätetty, mutta vastausten laajuus vaihtelee haastattelusta toiseen. Avoimessa haastattelussa haastattelija ja haastateltava keskustelevat tietystä aiheesta, mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei välttämättä käydä läpi kaikkia osa-alueita. (Suoranta & Eskola, 2000, s. 86) Hirsjärvi ja Hurme (2008, ss. 47–48) määrittelevät hiukan toisin: He kutsuvat käyttämäänsä puolistrukturoitua haastattelua teemahaastatteluksi, sillä haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin. Kuitenkin he korostavat, että teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Muissa puolistrukturoiduissa haastatteluissa esimerkiksi kysymykset tai jopa kysymysten muoto ovat kaikille samat. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 48)

Menetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu, sillä tutkimuksen kannalta on olennaista saada verrattavaa tietoa esimerkiksi kuntien organisaatioista. Teemahaastattelu olisi tällöin menetelmänä liian vapaamuotoinen. Oletuksena oli kuitenkin, että ajatukset tulevaisuudesta ja yhteistyöstä hyvinvointialueiden kanssa ovat vielä jäsentymättömiä, jolloin puolistrukturoitu haastattelu mahdollistaa haastateltavalle aiheen vapaamman pohdinnan ja monenlaisia näkökulmia kuin lomakehaastattelu. Tavoitteena oli myös

hyödyntää haastateltavien asiantuntijuutta, jolloin lomakevaihtoehtojen laatiminen olisi saattanut kaventaa liikaa vastausten monipuolisuutta. Näin ollen kvantitatiiviset menetelmät eivät tukeneet tutkimusta ja strukturoitu haastattelu olisi ollut liian rajoittava, huomioiden tutkimuksen rajapinnat rakenteellisen sosiaalityön suhteen.

Hirsjärven ja Hurmeen (2008, s. 35) mukaan haastattelun etuna on se, että ihminen on tutkimuksessa merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. Jos kyseessä on vähän kartoitettu tai tuntematon osa-alue, tutkijan on vaikea tietää etukäteen vastausten suuntaa. Tällöin haastattelun keinoin voidaan saada monitahoisia ja moniin suuntiin viittavia vastauksia ja vastauksia voidaan myös selventää ja syventää haastattelun kuluessa. Haasteena taas voi olla se, että haastattelu vaatii kokemusta ja taitoa sekä vie paljon aikaa sekä tuo kustannuksia verrattuna kyselylomakkeeseen. Lisäksi aineiston analysointiin ei ole useinkaan tarjolla valmiita malleja. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 35) Opinnäytteen aineiston analysointia kuvataan luvussa 3.5.

Haastattelut toteutettiin Teams-alustalla. Tähän ratkaisuun päädyttiin niin maantieteellisten sijaintien kuin koronan tuoman poikkeusajan vuoksi. Videohaastatteluista löytyy vain vähän tietoa, ilmiönä videovälitteinen työskentely on suhteellisen uusi. Tutkijatohtori Johanna Hokka (2020) on blogissaan samoilla linjoilla: Puhelinhaastattelut, sähköpostihaastattelut ja verkkopohjaiset keskustelualueet ovat aineistonkeruussa tutumpia kuin reaaliaikaisesti verkkoyhteydellä toteutettavat tutkimushaastattelut. Osittain kehitystä selittää teknologian kehitys, videoyhteys saattaa vieläkin olla hitaammilla verkkoyhteyksillä lähes mahdotonta. Verkkovälitteisyys on kuitenkin houkuttelevaa sen vaivattomuuden takia, vaikka tietoturvan aukottomuudesta tuleekin huolehtia äärimmäisen tarkasti. (Hokka, 2020)

3.3 Haastattelun kulku

Jokainen haastattelu aloitettiin esittelyllä ja kertomalla aineiston käsittelystä ja nauhoituksesta. Haastattelukysymykset jakautuivat kahteen osa-alueeseen: Nykyiseen tilanteeseen sekä ajatuksiin tulevaisuudesta. Varsinainen haastattelu aloitettiin keskittymällä kunnan organisaatorakenteeseen ja nykytilanteeseen. Vaikka tarkoituksena oli saada taustatietoa kyseisen kunnan organisaatiosta, toimi omasta organisaatiosta

kertominen monille haastateltaville laskeutumisenä haastattelun teemoihin ja virittäytymisenä tulevaisuuden pohdinnan äärelle.

Kysymykset liittyen nykytilanteeseen:

- Paljonko kunnassanne on maahanmuuttajataustaisia asukkaita? (tarkentavat kysymykset: Määrällisesti ja suhteessa asukaslukuun?)
- Pakolaisten vastaanoton asiakasmäärät?
- Vastaanottaako kuntanne kiintiöpakolaisia? (Kuinka paljon?)
- Mihin hallinnonalaan kunnassanne kotoutumisen edistämisen palvelut tällä hetkellä sijoittuvat? (tarkentavat kysymykset: Yleisten maahanmuuttajapalveluiden sijoittuminen sekä pakolaisten vastaanoton palveluiden sijoittuminen?)
- Miten moniammatillisuus toteutuu? (Esimerkiksi terveyspalvelut, maahantuloterveystarkastukset, palvelutarpeen arvioinnit jne)
- Mitä palveluita teillä on käytössä yhteistyökumppaneiden kautta maahanmuuttajataustaisille?
- Mikä asiakkuudenhallintajärjestelmä teillä on tällä hetkellä käytössä kotoutumispalveluissa? (tarkentavat kysymykset: Onko sama yleisen maahanmuuttajapalveluiden ja pakolaisten vastaanoton kanssa?)

Kysymyksiä liittyen tulevaisuuteen:

- Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa vuoden 2023 alusta ja uusi kotoutumislaki astuu voimaan vuoden 2024 loppupuolella. Miten ajattelette palveluiden järjestämisestä siirtymäaikana ja sen jälkeen? (tarkentavat kysymykset: Mihin hallinnonalaan kotoutumispalvelut saattaisivat kuulua?)
- Mitä ajatuksia sosiaalihuollon yhteistyöstä esimerkiksi pakolaisten vastaanoton suhteen (sosiaalihuoltolain mukaiset palvelutarpeen arvioinnit jne)?
- Entä yhteistyö terveydenhuollon kanssa? (esimerkiksi maahanmuuttajien terveystarkastukset?)
- Mitä ajatuksia rahoituksen suhteen on herännyt?

- Mitä ajatuksia sosiaalihuollon asiakkuusjärjestelmien siirtyminen hyvinvointialueelle herättää? Miten aiotte kunnassa jatkossa seurata asiakkuuksia? (tarkentavat kysymykset: Esimerkiksi Kelan tiedonsiirron varmistaminen hyvinvointialueen aloitettua toimintansa?)
- Miten jatkossa varmistetaan asiakkaille sujuva palvelupolku? (tarkentavat kysymykset: Millaista ammatillista osaamista tulisi olla kunnassa ja hyvinvointialueella? Millaisia hyviä puolia yhteistyö hyvinvointialueen kanssa voisi tuoda mukanaan? Millaisia karikoita yhteistyössä saattaa olla edessä?)

Kaikissa haastatteluissa tunnelma oli välitön ja haastattelu eteni keskustellen. Joskus haastateltava viittasi myöhemmin tulevan kysymyksen teemoihin jo aiemmassa vastauksessa, kysymystä tarkennettiin tilanteen mukaan siinä hetkessä tai myöhemmän kysymyksen kohdalla. Haastattelut lopetettiin kertaamalla työn valmistumisen aikataulu ja lupaamalla lähettää linkki Theseuksessa julkaistuun valmiiseen työhön.

3.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuseettinen neuvottelukunta linjaa tieteellisen tutkimuksen olevan eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa vain silloin kun tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. TENKin Hyvän tieteellisen käytännön -ohjeistus keskittyy tieteentekijöiden ohjeistamiseen tiedon luotettavuuden kannalta ja tutkittavan näkökulma mainitaan vain sivuavissa lauseissa. Esimerkiksi, että tutkimusetiikan näkökulmasta yksi hyvän tieteellisen käytännön keskeinen näkökulma on tehdä tietyillä aloilla vaadittava eettinen ennakoarviointi, jotta tutkimuslupien hankkiminen on eettistä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, s. 6)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta määrittelee lisätietoa eettisestä ennakoarvioinnista ja ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettisistä periaatteista Eettiset ohjeistukset - julkaisussaan. Eettisiä periaatteita on kolme: Tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisessa oleellista on huomioida se, että tutkimukseen osallistuminen on aina vapaaehtoista ja osallistumisen tulee perustua riittävään tietoon.

Tutkijalla on velvollisuus kertoa tutkittavalle riittävä tieto tutkimuksen aiheesta, kestosta ja aineistonkeruun tavoista, aineiston säilytyksestä ja tutkimuksen julkaisemisesta.

(Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2009, ss. 4–6)

Toisena eettisenä periaatteena on tutkittavan vahingoittamisen välttäminen, joka kiteytyy arvostavana kohteluna tutkimustilanteessa ja kunnioittavana kirjoitustapana julkaisuissa.

Myös taloudellisten ja sosiaalisten haittojen ilmentymistä tulee välttää. Nämä ilmenevät usein kolmannen periaatteen, yksityisyyden ja tietosuojan periaatteen, pulmina. Jos

tutkittava tunnustetaan ja kyseessä on arkaluonteinen asia, hänelle saattaa koitua

taloudellista tai sosiaalista haittaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2009, ss. 7–8)

Yksityisyyden suoja kuuluu perustuslaissa määriteltyihin oikeuksiin ja sen tärkein yksittäinen

osa-alue on tietosuoja. Yksityisyyden suoja koskevat tutkimuseettiset periaatteet voidaan

jakaa kolmeen osa-alueeseen: Tutkimusaineiston suojaaminen ja luottamuksellisuus,

tutkimusaineiston säilyttäminen ja hävittäminen sekä tutkimusjulkaisut. (Tutkimuseettinen

neuvottelukunta, 2009, s. 8)

Opinnäytteessä ei tehty ihmistieteiden tutkimusta, mutta itsemääräämisoikeuden

kunnioittaminen ja riittävä tiedonsaanti osallistumisen tukena ovat oleellisesti läsnä. Samoin

arvostava kohtelu tutkimustilanteessa ja kunnioittava kirjoitustapa julkaisuissa. Myös

tutkimusaineiston suojaamista, säilyttämistä ja hävittämistä koskevat eettiset seikat on

äärimmäisen tärkeää huomoida, kuten myös itse julkaisua koskevat periaatteet. Kaikkiaan

tutkimuseettisten periaatteiden lähtökohtana on sovittaa yhteen luottamuksellisuuden ja

tieteen avoimuuden periaate (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2009, s. 8).

Opinnäytteessä haastateltiin eri kuntien edustajia, jotka työnsä puolesta osallistuivat

tutkimukseen vapaaehtoisesti. Tutkimuksessa ei käsitelty henkilötietoja. Käytössä olivat

yhteystiedot, jotka ovat julkista, www-sivuilta tai kyseisen kunnan puhelinvaihteesta

saatavissa olevaa tietoa. Nämä yhteystiedot on jo analyysivaiheessa poistettu, sillä ne eivät

ole tarpeellisia säilytettävän aineiston kannalta. Kunnat mainitaan vain kokoluokan ja

maakunnan tasolla. Kaikista kunnista on haettu tutkimuslupa opinnäytteen suunnitelman

esittelyn jälkeen.

Tutkimuslupaa haettiin kaikkiaan seitsemästä eri kunnasta. Yksi kunta oli tilaajana toiminut Hämeenlinnan kaupunki ja myös neljästä tutkittavasta kunnasta vastattiin myönteisesti. Yhdestä kunnasta vastaus tuli täydennyspyyntöineen ja yhdestä kunnasta ei vastattu lainkaan. Tutkimuslupien hakeminen oli aikaavievä prosessi, lupahakemuksen odotellessa kuntien virkamiesten päätöksentekoa. Hakemus tehtiin jokaiseen kuntaan erilaisella lomakkeella.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry on laatinut ammattikorkeakoulujen opinnäytetöille oman eettisen suosituksen, joka nojaa paljon myös Tutkimuseettisen neuvottelukunnan linjauksiin. Opiskelijan muistilistassa on 13 kohtaa, jotka käsittelevät niin esteellisyyttä, aineistonhallintaa kuin opinnäytteen käyttöoikeuksia.

(Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, 2020) Tässä opinnäytteessä on hyödynnetty sekä suositusta että muistilistaa ja opinnäytteenä on työstetty julkista asiakirjaa, jossa hyvän tieteellisen käytännön periaatteet toteutuvat.

3.5 Kerätyn aineiston hallinta, käsittely ja analyysi

Opinnäytteen tutkimusaineisto kerättiin luvussa 3.2. esitellyn puolistrukturoidun haastattelun menetelmin. Teams-yhteydellä kerätty aineisto litteroitiin, jonka jälkeen videoaineistot poistettiin. Litteroinnissa hyödynnettiin Teamsin valmista toimintoa, joka tuotti suoraan tekstimuotoisen tiedoston. Raakatekstistä poistettiin ohjelman kirjoitusvirheet ja toistot sekä tekstistä muokattiin yleiskielisempää. Litteroitua aineistoa oli kolmesta haastattelusta kaikkiaan 39 sivua, raakatekstiä oli ennen käsittelyä 135 sivua. Aineistonhallintasuunnitelma on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, s. 138) mainitsevat olevan kaksi erilaista tapaa käsitellä kerättyä aineistoa. Litterointi tarkoittaa joko sanasanaista puhtaaksikirjoitusta tai valikoitua puhtaaksikirjoitusta. Toinen tapa on tehdä teemoittelua ja päätelmiä suoraan tallennetusta aineistosta. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 138) Aineiston käsittelyyn valikoitui litterointi, sillä litteroidun ja anonymisoidun aineiston säilyttäminen HAMKin ohjeiden mukaan vuoden ajan on yksikertaisempaa kuin videoaineiston. Litteroinnin myötä myös aineiston analyysi helpottui, sillä litteroitua aineistoa oli helpompi teemoitella tekstivastausten mukaan.

Eskola ja Suoranta (2000, s. 174) kuvaavat ensimmäisen lähestymisen aineistoon olevan usein tematisointi, jolloin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saadaan esille erilaisia vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin, jolloin tutkimustulokset palvelevat parhaiten käytännöllisiä intressejä. Vaarana on, että laadullisen aineiston analyysi jää teemojen mukaan järjestetyiksi sitaattikokoelmiksi. Vaikka sitaattit ovat usein mielenkiintoisia, kovin syväluotaavaa analyysia ja johtopäätöksiä niistä ei muodostu. (Suoranta & Eskola, 2000, ss. 178 –180) Analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä tiivistämällä hajanainen aineisto mielekkääksi kokonaisuudeksi ja tuottaa sitä kautta uutta tietoa (Suoranta & Eskola, 2000, s. 137).

Seuraavassa kappaleessa esitellään teemoiteltua aineistoa myös suoria lainauksia hyödyntäen. Apuna teemoittelussa toimivat tutkimuskysymykset, haastattelukysymykset sekä apukysymykset. Myös uusia teemoja luotiin, sillä vastaukset kiertyivät usein samojen teemojen ympärille, vaikka kysymys vaihtuikin. Johtopäätöksissä käsitellään tarkempaa analyysiä ja vastauksia tutkimuskysymysten ympärille.

4 Tulokset

Kerätyssä aineistossa korostui monenlaisia ajatuksia ja tunteitakin liittyen tuleviin kotoutumisen edistämisen palveluiden muutoksiin. Oletuksena ei ollut, että muissa kunnissa olisi valmiita ratkaisumalleja kotoutumisen edistämisen palveluiden suhteen tulevilla hyvinvointialueilla tai kunnissa. Toisissa kunnissa oltiin pohdittu tulevaisuuden organisaatorakennetta ja palveluita jo yksityiskohtaisemmin, toisissa työ oli vasta alkutekijöissä:

...että on perustettu työryhmä kotoutumisen palveluiden järjestämiseen. Ollaan miettimässä pienellä porukalla, mikä on se palvelukuvaus joka koskee niitä palveluita, jotka siirtyy hyvinvointialueelle. Ja mikä on se yhdyspinta kuntaan ja mitkä on ne tehtävät jotka jää kuntaan hoidettavaksi. Eilen oli ensimmäinen tapaaminen ja jatkossa on viikoittaiset tapaamiset.

Haastateltavinä olivat kotoutumisen edistämisen palveluiden esihenkilöt kolmesta suomenkielisestä kunnasta: Uudeltamaalta, Keski-Suomesta ja Etelä-Savosta. Vaikka kuntien maantieteellinen ja väestöllinen koko vaihtelee, kaikissa kunnissa pakolaisten vastaanoton palveluiden asiakasmäärä on jokseenkin yhteneväinen Hämeenlinnan kaupungin kotoutumisen edistämisen palveluiden asiakasmäärän kanssa. Yksi haastateltavista työskenteli sosiaali- ja terveystyöpalveluiden kuntayhtymässä, kaksi itse kunnassa. Osa kunnista on kaupunkeja, mutta sanaa "kunta" käytetään kuvaamaan kaikkia haastateltuja tahoja. Palvelukokonaisuudesta käytetään nimitystä "kotoutumisen edistämisen palvelut", vaikka kunnissa organisaation nimi saattaa vaihdella maahanmuuttotyön ja kotoutumisen välimaastoissa.

Kaikkia haastatteluja leimasi kiinnostus siihen, mitä muissa kunnissa tällä hetkellä on meneillään. Jokaisessa haastattelussa mainittiin jollakin tavoin verkostoituminen, webinaarit, työryhmät sekä yhteydenpito kotoutumisen lakiuudistuksen valmisteluun osallistuviin tahoihin.

4.1 Nykyhetken organisaatorakenteet kotoutumisen edistämisen palveluissa

Kaikissa kolmessa haastattelussa kävi selkeästi ilmi erityisesti alkuvaiheen kotoutumispalveluiden erityislaatuisuus ja vaativuus. Kaikki haastateltavat edustivat sosiaalityön näkökulmaa kotoutumisen edistämässä ja vain yhdessä organisaatiossa mainittiin heiltä saavan myös tarvittaessa matalan kynnyksen neuvontaa, mikäli asiakas on suoraan yhteydessä. Yhdessä kunnassa matalan kynnyksen neuvonnasta huolehtivat työllisyyspalveluiden organisaatiossa toteutuvat hankkeet sekä kolmannen sektorin toimijat, kahdessa kunnassa vain kolmannen sektorin edustajat. Kahdessa kunnassa kotoutumisen edistämisen palvelut olivat suoraan samaa organisaatiota aikuissosiaalityön kanssa, sosiaali- ja terveystyöpalveluiden kuntayhtymässä työskentelevä tiivisti ajatuksensa seuraavasti: ”Silloin kun [kuntayhtymän nimi] perustettiin, istuin itsekin monessa työryhmässä ja mietittiin, että jäädäänkö kuntaan vai siirrytäänkö kuntayhtymään. Peruste siirtyä, oli nimenomaan se, että meidän palvelu on sotepalvelua.” Toisesta kunnasta todennettiin kokemuksen kautta saatu tieto: ”...meidän kokemuksen mukaan on aika harvoin semmoisia asiakkaita, jotka eivät tarvitse sosiaalipalveluita.” Kotoutumisen edistäminen nähtiin vahvasti sosiaalityönä: ”Totta - - kotouttaminen on sotekysymys. Tämä on soten ytimessä tämä kotouttava työ. Kaikki työ mitä kunnat tekee kotoutumisen puolella, niin se on hyvin syvällä sosiaalityön ytimessä.”

Yhteneväistä kaikissa kunnissa oli se, että kotoutumisen edistämisen palveluissa työskenteli sosiaalihuollon ammattihenkilöitä: sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia, jotka huolehtivat erilaisista sosiaalihuoltolain mukaisista päätöksistä. Lisäksi kaikissa kunnissa oli erilaisilla koulutustaustoilla ja tittleillä työskenteleviä (palvelu)ohjaajia, opastajia, terveydenhoitajia, psykiatrisia sairaanhoitajia ja palvelusihteereitä, organisaation koosta riippuen. Yhteistyö kuntien muiden palveluiden kanssa koettiin kaikissa kunnissa jokseenkin toimivaksi. Erilaisia käytäntöjä esimerkiksi tulkkipalveluiden suhteen oli kunnasta ja toisesta palvelukokonaisuudesta riippuen. Yhdessä kunnassa suun terveydenhuolto keskitti tietyn kielen tulkkia tarvitsevat asiakkaat yhdelle päivälle, jotta läsnäolotulkki oli helppo tilata koko päivän ajaksi. Toisessa kunnassa kotoutumisen palvelut hoitivat tulkkitilaukset keskitetysti erityiskustannusten vuoksi.

Kaikissa organisaatioissa oli käytössä jokin sosiaalihuollon asiakasjärjestelmä, yleisimmin Effica tai OMNI360. Lisäksi käytettiin päivittäin Kelan ylläpitämää viranomaiskäyttöön tarkoitettua etuustietopalvelu Kelmua sekä Ulkomaalaisasioiden asiankäsittelyjärjestelmä UMAa, josta käytetään myös nimitystä UMA-rekisteri. Yhdestä kunnasta mainitaan UMAan liittyen seuraavasti: ” Ja UMAhan on ihan välttämätön. Ehdottomasti jo oleskelulupa-asioissa ohjaaminen edellyttää. Ja pelkästään kuntapaikasta tieto ja että kuntakorvaukset juoksee.” UMA:sta löytyvät esimerkiksi erilaisten hakemusten käsittelytiedot, vastaanottopalveluita koskevat tiedot sekä ulkomaalaisten säilöönottoa koskevat tiedot ja henkilötiedot (Maahanmuuttovirasto, n.d.-f). Oleskelulupiin liittyvää käsitteistöä käsitellään tarkemmin luvussa 2.1.2.

4.2 Kotoutumisen edistämisen palveluiden tulevaisuus hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa

Kaikissa kunnissa tuleva sosiaali- ja terveystieteiden muutos sekä kotoutumislain uudistuminen koettiin kysymyksiä herättäväksi. Pohdintaa herättivät erityisesti se, minkälaista osaamista kunnassa tarvitaan jatkossa, miten yhteistyö saadaan järjestettyä niin, etteivät asiakkaiden palvelupolut katkea, rahoitus sekä verkostoituminen.

Toisaalta muutoksessa nähtiin myös mahdollisuuksia. Sekä kysymyksiä että mahdollisuuksia käsitellään tulevissa alaluvuissa. Eräs haastateltava koki, että edustamansa organisaatio on tullut kuulluksi valmistelutyössä ja tavoite on luoda entisät parempia palveluita:

Mutta toisaalta mä ajattelen, että ei semmoisia muutoksia olekaan, jotka ei olisi aiheuttanut niinku jännittämistä ja ahdistusta. Että se kuuluu asiaan. Uskon, että asioilla on tapana järjestyä. - - ei kenelläkään ole mitään intressiä siihen, että palvelut huonontuisi. Kotoutumislain ja hyvinvointialueen valmistelun henki on se, että parannetaan niitä palveluita, ei niin että otetaan se, joka on edullisin vaan se mikä on toimivin.

4.2.1 Kunnan palvelut ja organisaatiot hyvinvointialueen aloitettua toimintansa

Kaikissa haastatteluissa tulevat organisaatorakenteet herättivät pohdintaa, niin kuntien edustajissa kuin kuntayhtymässä työskentelevässä haastateltavassa. Palvelupolun mahdollistamisen edellytykseksi mainittiin kaikissa haastatteluissa useampaan kertaan verkostoituminen ja yhteistyö: ”...yhteiset asiakkaat ja säännöllisesti tapaavan yhteistyön rakenne, jossa kunnan palvelut ja sote-palvelut sopii yhteistyöstä ja mitä kumpikin puoli hoitaa. Tämän yhteistyön toimivuus tietysti riippuu paljon siitä rakenteesta mikä saadaan luotua.”

Kuntayhtymän osalta tilanne on erilainen kuin kunnissa, organisaatiomuutos on ”kipuiltu” jo aiemmin kuntayhtymään siirryttäessä:

Me ollaan niissä sosiaalipalvelujen työikäisten palveluissa, kotoutumisen edistämisen palveluissa. Maahanmuuttoon meidät on nyt lokeroitu, oikeastaan ihan sen esityksen mukaan. ...olen tehnyt ne organisaatiokaavat niin pitkälle kuin pystyy ja perusteluineen ne meni ihan sellaisenaan sinne tämä alueen organisaatioluonnokseen.

Molemmat kuntien edustajat veikkaavat kuntaan jäävien palveluiden osalta organisaatioksi todennäköisesti työllisyyspalveluita: ”Ei ole vielä tehty mitään päätöstä, mutta se näyttää siltä, että todennäköisesti tulee olemaan työllisyyspalveluiden alla. Koska se kotoutumislain uudistaminen painottaa tosi paljon työllisyyttä, työllisyyden onnistumista mittarina kotoutumiseen.” Eräs haastateltavista pohti jo käytännön työn näkökulmaa: ”Käytännön arkisessa ohjaustyössä se näkyisi esimerkiksi silleen, että asiakkaan kanssa vaikkapa olisi työpaikkojen etsintää ja harjoittelupaikkojen etsintää ja työhönvalmennuksen tyylistä hommaa.”

Vaikka kuntaan jäävien palveluiden osalta organisaatiosta ja palvelukokonaisuudesta ei ole täyttä varmuutta, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten siirtyminen hyvinvointialueelle nähdään toteutuvan:

...jos asumiseen liittyvät asiat irrotetaan erikseen siihen missä on asumisen ja arjen tukipalvelut, saattaa olla, että siirtyy siihen. Mutta tällä hetkellä ollaan kartoittamassa sitä. Ensinnäkin mitä palveluita on ja seuraavassa vaiheessa mietinnässä, että missä alaisuudessa ne on. Sehän on nyt aika varma, että kotouttava sosiaalityö, sosiaaliohjaus ja psyk.tiimi olisi edelleen aikuissosiaalityön alla, niin kuin ollaan tällä hetkelläkin.

Asumisen järjestäminen koetaan laajana ja vaativana työtehtävänä:

Meidän palveluista on jäämassa kaksi henkilöä tekemään kunnan tai hoitamaan kuntaan jääviä tehtäviä. Muun muassa ne myös koskee kuntapaikalle tulleita eli asuntojen järjestäminen ja asumisen alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta. Aika iso paketti se on kun kuitenkin [kunnan nimi] on tehnyt neljäksi vuodeksi päätöksen, että sataviisikymmentä henkilöä vastaanotetaan kuntapaikalle.

Sosiaalihuollon järjestelmien siirtyminen hyvinvointialueille herätti pohdinnan lisäksi myös käytännön ratkaisuja. Kelan Kelmu-oikeuksien toivottiin jäävän myös kuntien käyttöön, vaikka tiedostettiin, että järjestelmien käyttöä säätelee ”sosiaalihuoltoon liittyvä asiakaslaki ja tietoturva”. Kuitenkin ”jos asiakasta pitää jossain Kelan asiassa ohjata ja neuvoa, niin asiakkaan pitää ottaa omat verkkopankkitunnukset mukaan. Kirjaututaan sitten niillä asiakkaan OmaKelan sähköiseen asiointiin, siitähän näkee melkein kaikki samat.” Huomiota kiinnitettiin myös dokumentointiin ja kirjaamiseen kuntiin jäävien palveluiden osalta:

... kyllä kirjaamisvelvoite pitää olla. - - kun jäädään tänne kuntaan ja tehdään intensiivistä ohjaavaa työtä asiakkaille. Kyllä siinä pitää olla sitten joku asiakastietojärjestelmä. Jos vaikka asiakasta opastetaan laskun maksussa, niin kyllä ne pitää ylös laittaa, että asiakkaan verkkopankkitunnuksilla ollaan kirjautettu johonkin ja maksettu joku lasku. - - Ja mä tietysti toivoisin, että tästä tulisi jossain määrin sitten valtiolta ohjausta, koska olisi hyvä, että nämä kuntaan jäävien palveluiden asiakastietojärjestelmät olisi yhteensopivia.

Luvussa 4.1. kuvattua UMA-rekisteriä pidettiin jatkossa aivan välttämättömänä niin kunnan kuin hyvinvointialueen palveluissa. ”Joo, toki kunnalle UMA-rekisterioikeudet. Niitä tarvitaan ehdottomasti. Todennäköisesti meillekin tulee tarvetta, koska jos me myönnetään jotain erityiskustannuksiin kuuluvaa, joudutaan tietoja tarkistamaan.”

Eri järjestelmien käyttö koettiin tässä vaiheessa kuitenkin hankalaksi, ”Aika hankalaa se silti on, jos samalla asiakkaalla on monta asiakkuutta ja meillä ei ole käytössä samaa asiakasjärjestelmää.” Ajatus yhteistyön mahdollistumisesta kunnan ja hyvinvointialueen välillä myös tietojärjestelmien osalta koettiin kuitenkin mahdolliseksi:

Voisin kyllä kuvitella, että kotoutumislakiin tulee edelleen pykälä, että voidaan pyytää ja vaihtaa tietoa. Niin kuin siinä on nytkin lueteltuna kunta, poliisi, Migri, Kela ja TE-toimisto, niin voisi kuvitella, että sinne lisätään vain hyvinvointialue. Mahdollistuu tiedon antaminen ja pyytäminen, kun tehtävä sitä vaatii.

4.2.2 Kuntaan jäävien kotoutumispalveluiden ammatilliset osaamisvaatimukset

Kuntiin jäävien palveluiden osalta huoleksi nousi se, ettei ammatillisissa verkostoissa käydyistä keskusteluista huolimatta, missään ole määritelty minkälaista osaamista kunnan palveluissa tulisi jatkossa olla. Haastateltavat kokivat, että jatkossakin työntekijöillä tulisi olla kulttuurista kompetenssia ja ymmärtämystä asiakkaan haavoittuvuudesta. ”Jos ihmisellä ei ole minkäänlaista koulutusta ja luku- ja kirjoitustaidon oppiminen Suomessa on hidasta, niin pitää perehdyttää ja käydä läpi samoja asioita monta kertaa.” Myös pakolaisten traumaattisen taustan huomioiminen nousi esiin useammassa vastauksessa. Kokemusta maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa työskentelystä peräänkuuluttivat kaikki haastateltavat. Myös vastaanottotoiminnan rutiinien ja työn luonteen ymmärtämys nostettiin esiin.

Eräs haastateltavista koki, että asiakkaan asioissa toteutunut tiivis yhteistyö siirtyi asiakkaan mukana hyvinvointialueelle ja hän ei juurikaan ollut huolestunut kiintiöpakolaisten tai oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden palveluista. Hän kiinnitti erityisesti huomiota muihin maahanmuuttajiin: ”Mutta nämä muut maahanmuuttajat. Nyt pitäisi kuntien

ymmärtää, että juuri nimenomaan tämä ohjaus ja neuvonta pitäisi turvata. Se on kunnan velvollisuus, eikä niin, että sen tekee joku muu.”

Eräs haastateltava kiteyttää kotouttavan työn erityisen luonteen ammatillisuuden osalta näin:

Onhan tämä erityistä työtä, jos mietitään vaikka sosiaalityötä, niin kyllä [kunnan nimi] nähdään kotouttava työ erityisenä samalla tavalla kuin lastensuojelu tai vammaispalvelut tai aikuissosiaalityö. Ihan kuka vaan ei voi tätä työtä tehdä, se vaatii perehdyttämistä, luonnetta ja halua päivittää omaa osaamista jatkuvasti.

4.2.3 Mahdollisuudet ja karikot muutoksen keskellä

Mahdollisuuksista ja pahimmista uhista kysyttäessä kaikki haasteltavat nostivat esiin sekä positiivisina näkemiään asioita että huolenaiheita. Kunnan palveluiden ja tulevan hyvinvointialueen palveluiden yhteistyö nousi esiin kaikissa haastatteluissa. Myös asiakkaan näkökulma ja palvelupolku tuli ilmi kaikissa haastatteluissa.

Yhdeksi uhaksi muodostui asiakkaiden putoaminen palveluiden väliin: ”Kaikki on hirveän hidasta ja byrokraattista ja kun tieto ei kulje, asiakas kärsii ja jää syrjään.” Yhden luukun periaattetta kannatettiin:

...asiakas menee ihan sekaisin kun on monta palvelua. Miten hyvin me pystytään kertomaan, että tämän sinä hoidat tässä ja tuon asian tuolla. Vai meneekö ihminen ihan sekaisin ja rupeaa puhumaan kaikista asioistaan joka paikassa. Saadaanko me suunniteltua niin hyvin, että ihminen saa sen palvelun mitä tarvitsee, siellä missä on.

Asiakkaan ja yksilön näkökulmaa pohdittiin myös työllistymisen, kotoutumisajan, yksilön oman vastuun ja suomalaisen yhteiskunnan kautta:

Ja oon myös huolissaan siitä, että jos pakolaistaustaisten hyvän kotoutumisen mittarina on pelkästään työllistyminen. Meidän kokemus on, että useimmiten menee 5-7 vuotta suomen kielen oppimiseen, ammatin saamiseen ja verkoston rakentamiseen, että on päässyt työelämään. Nythän kotoutumisajaksi laitetaan kaksi vuotta. Se on liian lyhyt aika ottaen huomioon meidän yhteiskunnan, ottaen huomioon miten vaikeaa on saada rakennettua verkostoa ja opittua suomen kieli siinä tasossa mitä vaaditaan. Mietin myös, että laissa on paljon vastuuta yksilölle. Yksilön pitäisi sitä ja pitäisi tuota ja silti unohtuu, että minkälaisia ennakkoluuloja meillä on työmarkkinoilla maahanmuuttajataustaisia kohtaan, vaikka olisi osaamista. Miten työnantajat reagoi. Meillä on todettu, että se on suuri ongelma. Ongelma on siinä, että yksilölle tulee painetta, vaikka oikeasti ei pysty vaikuttamaan niihin asioihin. Vaikka pystyy vaikuttamaan siihen, että oppii suomea nopeammin tai olla avoimempi niin saa ystäviä tai pyrkii osallistumaan siihen ja tuohon. Silti on ihan voimaton siihen, että pääseekö haastatteluun vai ei.

Oman organisaation ja työn kannalta isoimpaan rooliin nousi huoli tulevista rooleista ja vastuista: ”Pahinta varmasti olisi se, että me tehdään päällekkäistä työtä. Se ei ole resurssiviisasta.” Haasteeksi nähtiin myös organisaatioiden eriytyminen ja erilaisten työkulttuurien syntyminen, jossa oletetaan, että toinen osapuoli tekee ja lopulta kukaan ei tee mitään. Pohdintaa herätti myös oman hyvinvointialueen väestöllinen rakenne, löytävätkö hyvinvointialueen kaikki asiakkaat palveluihin, jos niitä ei järjestäkään juuri se oma kotikunta:

... tasapuolisesti ja samanlaista palvelua kaikille koko hyvinvointialueen alueella vai painottuuko edelleen [kunnan nimi] ja [naapurikunnan nimi]. Saadaanko ketään kiinni? Onhan meillä maahanmuuttajataustaisia varmasti jokaisessa kunnassa, saadaanko heidät tajuamaan ja ymmärtämään, että heilläkin on oikeus näihin palveluihin, jotka on olemassa.

Kuntayhtymässä työskentelevä haastateltava nosti esiin yhteistyöhön liittyviä teemoja yhtälailla:

Juuri tämä, että kenelle se tieto tulee, että nyt olisi tulossa uusia tai mitä ryhmiä otatte. Ja millä aikataululla, mikä on asuntotilanne. Nämä ollaan nyt hoidettu täällä meidän yksikössä, onko se nyt niin, että kunta oikeasti hoitaa sen? Ja me odotetaan, että meille tulee joskus se tieto. Meidän täytyy kuitenkin varautua terveydenhuollon asioihin ja sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen. Meillehän ne uudet tulee tänne suoraan asiakkuuteen.

Mahdollisuuksina nostettiin esiin mm. työtapojen kehittyminen, työnjaon selkeyttäminen ja uusien asiakasryhmien tavoittaminen. Ennaltaehkäisevän työn mahdollisuus nousi esiin useasti:

Mä ajattelen, että vahvistetaan tätä ennaltaehkäisevää työtä. Nyt meidän palveluissamme tehdään yhdistettynä ennaltaehkäisevää ja korjaavaa, mutta se ennaltaehkäisevä jää aina tekemättä, koska korjaavaa työtä on niin paljon mikä pitää hoitaa ensisijaisesti. - - Ajattelen, että on hirveän hyvä jos tulevaisuudessa ennaltaehkäisevä työ pystytään tekemään kunnolla. Se on arvokasta työtä, joka kunnolla tehtynä vähentää korjaavaa työtä.

Positiivisena nähtiin myös yleisen maahanmuuttajatyön kautta kaikille tarjottava palvelu: "Toinen asia mitä näen positiivisena, niin kuin sanoin aiemminkin, että tämä palvelu tarjotaan kaikille uusille kuntalaisille, ei pelkästään jollekin tietylle ryhmälle. Se tiedon saatavuus." Työnjaon selkeyttämisessä positiivisena nähtiin mahdollisuus tarkistaa omia käytäntöjä. Eräs haastateltava pohti työnjakoa konkreettisen esimerkin kautta:

No. Mun mielestä työnjaon selkeyttäminen voi hyvinkin tapahtua sitä myötä, kun selkeästi täytyy sopia siitä, että mikä konkreettinen asiakkaan ohjaus- ja neuvontatoiminta on kuntaan jäävän palvelun vastuulla ja mikä konkreettinen asiakkaan ohjaus- ja neuvontatoiminta on hyvinvointialueilla olevan henkilön vastuulla. Yhden luukun periaatteella olisi tietysti helpointa toimia, koska saman käynnin aikana on sekä helposti että vaikeasti hoidettavia asioita. Esimerkiksi joku lasku. Jos asiakkaalla sattuu olemaan rahaa, saadaan lasku kyllä maksettua ohjatusti, mutta se miksi se lasku on jäänyt maksamatta tai

miksi asiakas ei ole siihen liittyviä asioita ymmärtänyt, vaatii pidempää läpikäyntiä. Usein kun organisaatiot tälleen hajautetaan, täytyy tarkkaan miettiä sitä työnkuvaa. Ja rajoja, tiedonkulkua, kirjaamista.

Sama haastateltava pohti myös sosiaalityön yleistä luonnetta kotoutumisen edistämisen palveluissa:

...tapahtuuko siinä vahingossa vähän sillä tavalla, että tulee ohjattua ja neuvottua ja opetettua asiakasta vähän liikaa suomalaisen sosiaaliturvan saloihin. - - Ja jää vähän pienempään rooliin kunnan eri palveluiden käyttö ja vaikkapa yhdistystoiminta tai työnantajien lähestyminen- -

Jatkossa myös kolmannen sektorin toiminta nähtiin arvokkaana julkisten palveluiden rinnalla. Haastateltava kuitenkin muistutti, ettei kolmannelle sektorille saa säilyttää viranomaisvastuuta: ”Nyt meillä on paljon toimijoita ja olisi turhaa tehdä sitä samaa työtä sosiaalipalveluissa. - - Meillä vastuu kotouttavasta jää kuntaan ja hyvinvointialueelle.”

5 Johtopäätökset

Tutkimuksen aihe on kaikkiaan monisyinen ja yhtä vastausta on mahdotonta saada.

Aineistossa korostui organisaatioiden muutosta koskevan huolen lisäksi aito huoli kotoutumisen edistämisen palveluiden asiakkaista ja hyvinvoinnista. Jokainen haastateltava toi esiin asioita, joista kuului aito välittäminen asiakasryhmästä.

Opinnäytteen tarkoitus oli selvittää, miten kotoutumisen edistämisen palvelut eli pakolaisten vastaanottotyö sekä yleinen maahanmuuttotyö jakautuvat kuntien eri hallinnonaloilla nyt ja hyvinvointialueiden aloitettua työskentelynsä. Tarkoitus oli saada lisätietoa muualta Suomesta siitä, miten kotoutumisen palvelut eri kuntien organisaatorakenteissa sijoittuvat. Samalla tarkoitus oli katsoa tulevaisuuteen ja selvittää samoista kunnista ajatuksia miten kotoutumisen palvelut jatkossa voisivat jakautua kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Oletuksen mukaisesti pakolaisten vastaanottotyö oli poikkeuksetta osa sosiaalityön organisaatiota ja myös koettiin sosiaalityön kenttään hyvin vahvasti kuuluvaksi. Yleisen maahanmuuttotyön, eli matalan kynnyksen ohjauksen ja neuvonnan vähäisyys oli yllättävää. Hämeenlinnassa matalan kynnyksen palvelut on organisoitu kattavasti ja pysyvämmiin verrattuna haastateltuihin kuntiin, joissa yleistä ohjausta ja neuvontaa ei ollut saatavilla tai sitä järjestettiin kolmannen sektorin toimesta tai hankerahoituksen voimin. Tulevaisuuden osalta tilanne oli kaikissa haastatelluissa kunnissa epäselvä. Kuntayhtymän osalta pakolaisten vastaanotto siirtyy kokonaisuudessaan hyvinvointialueelle, mutta kuntaan jäävistä palveluista ei ollut tietoa. Kahdessa muussa kunnassa veikattiin tulevaisuuteen organisaatioksi työllisyyspalveluita, mikä on arvattavaa sillä työllisyyspalvelu-uudistus aiotaan toteuttaa samassa aikataulussa kotoutumislain uudistamisen kanssa. Tähän viittaa myös kotoutumislain uudistamisen tavoitteissa mainittu maahanmuuttajien työllisyyden parantaminen. Työllisyyteen haastateltavat viittasivatkin esimerkiksi yhtenä kotoutumisen mittarina.

Tutkimuskysymyksiä olivat: Miten opinnäytetyön kirjoittamishetkellä kotoutumisen edistämisen palvelut sijoittuvat kuntien organisaatiossa? Mitä ajatuksia kunnissa on yhteistyön, ammatillisen osaamisen, resurssien ja organisaation suhteen kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ja sosiaalityön palvelut siirtyvät hyvinvointialueen

järjestämisvastuulle? Organisaatiomuutoksiin liittyviä vastauksia käsiteltiin jo aiemmassa kappaleessa. Oletuksena ei ollut saada valmiita vastauksia organisaatorakenteiden suhteen, vaan tunnustella erilaisia pohdintoja ja vaihtoehtoja. Haastattelujen tulosten peilaaminen lakivalmistelun tilanteeseen on samalla mielenkiintoista ja haastavaa, sillä valmistelutilanne muuttuu koko ajan. Jokaisessa haastattelussa kävi ilmi, että haastateltavat olivat hyödyntäneet omia suoria kontaktejaan tiedon saamiseksi kotoutumislain valmistelutilanteesta.

Yhteistyön, ammatillisen osaamisen ja resurssien suhteen vastauksissa nousi esiin monenlaista epätietoisuutta. Yhteistyön ja verkostoitumisen teemoissa nähtiin paljon hyvää ja mahdollisuuksia työn selkeyttämiseen ja uusiin asiakastyön keinoihin, mutta myös pelkoa asiakkaan palvelupolun epäonnistumisesta, päällekkäisen työn tekemisestä ja yhteistyön hankaluudesta. Ammatillinen osaaminen sosiaalityön osalta oli selvää kaikille haastateltaville, mutta kuntaan jäävien palveluiden osalta mietittiin osaamisvaatimuksia ja niihin toivottiin myös valtiollista linjausta.

Epävarmuus kuului erityisesti myös haastateltavien puheessa rahoituksesta. ”Sehän se oli silloin alkuvaiheessa, että kunnilla on omaa rahoitusta laskennallisista korvauksista ja hyvinvointialueelle jotain kohdennettua rahoitusta. Nyt se on muuttunut ja mietitään niitä erityiskustannuksia ja sitä miten ne jaetaan.” Ministeröiden lakiuudistusta valmistelevat virkamiehet saivat paikoin tiukkaakin kritiikkiä, myös muihin osa-alueisiin kuin rahoitukseen liittyen, mutta myös kiitosta vastauksista suoriin kysymyksiin.

Kunnan lakisääteistä kotouttamisohjelmaa kuvataan luvussa 2.4. Kaikkien haastateltavien edustamien kuntien kotouttamisohjelmiin tutustuttiin ennen haastattelua. Yhdessä kunnassa nelivuotinen kotouttamisohjelma oli juuri päätymässä, toisessa oltiin julkaisua juuri viimeistelemässä. Yhdessä kunnassa voimassa olevaa kotouttamisohjelmaa ei ollut ollut muutamaan vuoteen, mutta päivitystyö oli juuri käynnissä. Tämä kuvaa hyvin kotoutumisen haastavaa tilannetta, on vaikeaa tehdä suunnitelmia neljäksi vuodeksi, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa ja lakimuutokset on suunniteltu tulevan voimaan kesken tuon suunnitelman nelivuotisen voimassaolon.

6 Lopuksi

Lopuksi haluan pohtia omaa matkaani opinnäytetyön tekijänä. Tein opintoihini kuuluvan harjoittelun syksyllä 2021 Hämeenlinnan kaupungin kotoutumisen edistämisen palveluissa, pakolaisten vastaanoton tiimissä. Lähdimme pohtimaan yhdessä opinnäytetyön mahdollisuutta ja kun minulle ehdotettiin tätä aihetta, olin aluksi hämmentynyt. Sotemuutos, hyvinvointialueet ja kuntaorganisaatio kuulostivat hurjilta järjestöissä lähes koko työuran työskennelleelle. Otin kuitenkin haasteen vastaan. HAMKin puolesta toiminut ensimmäinen ohjaajani muistutti, että opinnäytetyö on vain yksi koulutehtävä muiden joukossa, vaikkakin laaja. Tällä ajatuksella olen lähtenyt työstämään itselleni vierasta aihetta. Voin taas sanoa oppineeni paljon uutta, mikä omana tavoitteenani muunto-opinnoissa oli alusta lähtien.

Opinnäytteeni ei tule olemaan pitkäikäinen, mutta sitäkin ajankohtaisempi ja työelämälähtöinen. Toivon, että keräämäni ajatukset ovat jollakin tasolla hyödynnettävissä kotoutumisen edistämisen palveluissa nyt muutostyön keskellä ja tulevaisuudessa. Aiheesta olisi mielenkiintoista kuulla myös jälkeempinä jatkotutkimuksissa: Kuinka kuntaan jäävät palvelut on järjestetty? Miten yhteistyö toimii hyvinvointialueen ja kunnan välillä? Tiedostetaanko hyvinvointialueella vaativan sosiaalityön näkökulma kotoutumiseen liittyen?

Tutkimus- ja kehittämistyönä olisi myös mielenkiintoista keskittyä eri kuntien käytäntöihin tutkimuslupien suhteen. Tätä työtä varten haetut tutkimusluvut veivät paljon aikaa ja jokaisessa kunnassa oli oma käytäntönsä. Jos jotain tehtäisiin toisin, aikaa tutkimuslupien hakemiseen varattaisiin huomattavasti enemmän.

Opinnäyte on laadullisena tutkimuksena luotettava ja eettisesti toteutettu.

Aineistonkeruussa ja käsittelyssä on noudatettu eettisiä periaatteita ja tietosuojaa on huomioitu tarkasti. Tutkittaville ei ole muodostunut haittaa tutkimukseen osallistumisesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda laajempaa kuvaa niistä ajatuksista, joita kotoutumisen edistämisen palveluissa pohditaan liittyen työjakoon hyvinvointialueiden ja kuntien palveluiden kesken. Tavoite oli laaja, mutta tutkimusta rajattiin haastateltavien määrää rajaamalla. Työssä on tavoiteltu erilaisia näkökulmia aiheeseen liittyen.

Lopuksi haluan vielä palata tuloksissa vahvasti esiin nousseeseen kotoutumisen edistämisen luonteeseen sosiaalityön ytimessä. Vaikka matalan kynnyksen ohjaus ja neuvonta koettiin erittäin hyvänä asiana, sen ei koettu korvaavan kotoutumisen edistämisen sosiaalipalveluita, vaan täydentävän kokonaisuutta: "...kotoutuminen ja kotoutumisen edistäminen on moniammatillista työtä."

Lähteet

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. (2020). *Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset*. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTE%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf? t=1578480382>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.
- Hokka, J. (24.11.2020). Verkkovälitteisyys tutkimushaastatteluissa. *Akateemisten Affektien Etnografia*. <https://projects.tuni.fi/akateemiset-affektit/blogiteksti/verkkovälitteisyys-tutkimushaastatteluissa/>
- Hämeenlinnan kaupunki. (2021a). *Kotouttamisohjelma 2021-2025*. https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2021/06/HML-Kotouttamisohjelma-2021_2025_liitteinen.pdf
- Hämeenlinnan kaupunki. (2021b). *Lautakunnat*. <https://www.hameenlinna.fi/hallinto-ja-talous/paatoksenteke/lautakunnat/>
- Kansalaisuuslaki 359/2003. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030359?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=kansalaisuuslaki>
- Karjalainen, P. (30.11.2021). *Työllisyyden hoidon ja kotoutumisen edistämisen kysymykset sote-uudistuksessa*. [webinaari]. Kuntaliitto. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=9VE0bKowGaQ>
- Kotoutumisen osaamiskeskus. (n.d.-a). *Kotoutuminen ja pakolaisten vastaanotto*. <https://kotoutuminen.fi/kotoutuminen-ja-pakolaisten-vastaanotto>
- Kotoutumisen osaamiskeskus. (n.d.-b). *Kuka tekee kotoutumissuunnitelman*. <https://kotoutuminen.fi/kuka-tekee-kotoutumissuunnitelman>
- Kotoutumisen osaamiskeskus (n.d.-c). *Valtion kotouttamisohjelma*. <https://kotoutuminen.fi/valtion-kotouttamisohjelma>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Maahanmuuttovirasto. (n.d.-a). *Oleskelulupatyypit*. Haettu 2.12.2022 osoitteesta <https://migri.fi/oleskelulupatyypit>

- Maahanmuuttovirasto. (n.d.-b). *Perheenyhdistäminen*. Haettu 2.12.2021 osoitteesta <https://migri.fi/perheenyhdistaminen>
- Maahanmuuttovirasto. (n.d.-c). *Suomen kansalaisuus*. Haettu 2.12.2021 osoitteesta <https://migri.fi/suomen-kansalaisuus>
- Maahanmuuttovirasto. (n.d.-d). *Turvapaikka Suomesta*. Haettu 2.12.2021 osoitteesta <https://migri.fi/turvapaikka-suomesta>
- Maahanmuuttovirasto. (n.d.-e). *Kuntaan muuttaminen*. Haettu 12.1.2022 osoitteesta <https://migri.fi/kuntaan-muuttaminen>
- Maahanmuuttovirasto. (n.d.-f). *Asiakirjajulkisuuskuvaukset*. Haettu 7.3.2022 osoitteesta <https://migri.fi/asiakirjajulkisuuskuvaukset>
- Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1668.
https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2
- Sisäministeriö. (n.d). *Maahanmuutto*. Haettu 2.12.2021 osoitteesta <https://intermin.fi/maahanmuutto/kansalaisuus/kansalaisuuden-saamisen-edellytykset-ja-vaikutukset>
- Soteuudistus.fi. (n.d.). *Mikä sote-uudistus?* Haettu 11.1.2022 osoitteesta <https://soteuudistus.fi/uudistus-lyhyesti->
- Suoranta, J. & Eskola, J. (2000). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Tauro, T. (30.11.2021). *Kotoutumisen edistämisen palvelut Hämeenlinnassa*. Kuntaliitto.
<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Ty%C3%B6llisyys%20kotouttaminen%20sote%20esitykset%20verkkoon%2010112021.pdf>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (19.11.2021). *Käsitteet*. Haettu 2.12.2021 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>
- Tilastokeskus. (n.d.). *Käsitteet ja määritelmät*.
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/kasitteet-ja-maaritelmat.html>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2009). *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi*
<https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.*

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa.*

https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.-a). *Kotouttamispolitiikka.*

<https://tem.fi/kotouttamispolitiikka>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.-b). *Työvoiman maahanmuutto ja kotoutuminen.*

<https://tem.fi/tyovoiman-maahanmuutto-ja-kotouttaminen>

Ulkomaalaislaki 301/2004. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301#L2P11>

UNHCR Suomi. (n.d.). *Keitä autamme.* <https://www.unhcr.org/neu/fi/tietoa-unhcr/keita-autamme>

Vaalit.fi. (n.d.). *Aluevaalit.* Oikeusministeriö. Haettu 11.1.2022 osoitteesta

<https://vaalit.fi/aluevaalit>

Opinnäytetyön nimi: Kotoutumisen edistämisen palvelujen jakautuminen kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Opinnäytetyön tekijä: Hanna Mäkinen

1. AINEISTON HANKINNAN MENETELMÄT JA AINEISTON MUOTO

- Aineisto kerätään valittujen kuntien maahanmuuttotyön (tai vastaavan eri nimellä tunnetun palvelukokonaisuuden) esihenkilöiltä.
- Aineisto kerätään Teams-välitteisesti käyttäen puolistrukturoitua haastattelua. Teams-haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan.
- Analysoitava aineisto tulee olemaan litteroitua tekstiä sekä mahdollisesti kuntien organisaatiokaavioita. Organisaatiokaaviot voivat olla julkisesti saatavilla tai organisaation sisäisiä, jolloin niiden käyttöön pyydetään lupa tutkimusluvan yhteydessä.
- Kustakin kunnasta haetaan erikseen tutkimuslupa.
- Opinnäytetyössä ei kerätä henkilötietoja.

2. AINEISTOJEN SÄILYTYS OPINNÄYTETYÖPROSESSIN AIKANA

- Opinnäytetyössä kerätty, videoitu tutkimusaineisto tallennetaan HAMKin tarjoamalle ja opiskelijan henkilökohtaisilla +365-tunnuksilla käytössä olevalle Teams-alustalle.
- Videoaineisto litteroidaan viimeistään kahden viikon sisällä haastattelun suorittamisesta, jonka jälkeen video poistetaan ja vain litteroitu aineisto säilytetään tutkimusprosessin ajan.
- Mahdolliset organisaatiokaaviot säilytetään koko opinnäytetyöprosessin ajan.
- Litteroidut haastattelut ja organisaatiokaaviot säilytetään ulkoisella muistitikulla opinnäytetyöprosessin ajan.

3. AINEISTOJEN KÄSITTELY OPINNÄYTETYÖN VALMISTUTTUA

- Opinnäytetyössä kerättyä aineistoa käytetään vain tässä opinnäytetyössä ja tutkimuksessa.
- Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen aineisto tuhoetaan 1 vuoden kuluttua opinnäytetyön hyväksymispäivästä.
- Tähän asti aineistoa säilytetään tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen ja niin, että aineisto on vain tutkijan/opiskelijan saavutettavissa.